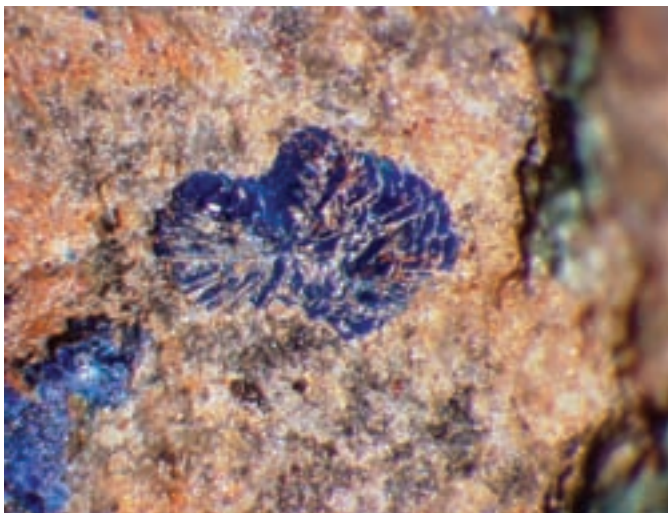

Polimetalni rudni pojavi pod Stegovnikom, Rušem, Fevčem in Virnikovim Grintavcem

Uroš Herlec, Zmago Žorž, Davorin Preisinger, Gernot Wiessensteiner

Pod goro Stegovnik med dolino reke Kokre na vzhodu in Tržiške Bistrice na zahodu je več opuščenih rovvov z odkopano rudo in jalovino. To so sledovi raziskovanja in iskanja rud v Karavankah v 19. stoletju. Pot do rovvov nas pelje iz Tržiča po Dolžanovi soteski mimo Jelendola in naprej po gozdni cesti vse do zahodnega in severozahodnega pobočja Stegovnika. Eden od rovvov je pod velikim blokom, ki je 40 m nad gozdno cesto. Rov je po desetih metrih zarušen. Dostop do Stegovnika je možen tudi po dolini reke Kokre od Preddvora do gostilne Kanonir, kjer po ozki dolini pod južnim pobočjem Bukovega vrha zavijemo proti zahodu do jugovzhodnega vznožja Stegovnika. Na jalovišču pred rovi so še dokaj bogato orudeni kosi apnenca in dolomita, večinoma porasli z mahom. Ob stezi pod rovi smo našli veliko kremenovega konglomerata s kremenovimi žilicami in z drobnimi kristali kremenca. Porozen votlikav okremenjen apnenec in dolomit sta nudila več prostora za razvoj kristalnih ploskev. Siva apnenec in dolomit sta zaradi preperevanja – oksidacije prvotnih sulfidnih rudnih mineralov – pogosto rjavo obarvana, limonitizirana. Rudni minerali so v več centimetrov velikih zapolnitvah votlin v okremenjenem apnencu in dolomitu.

Skupek pahljačasto raslih kristalov azurita s Stegovnika; izrez 5 x 3 mm. Najdba in zbirka Davorina Preisingerja. Foto: Miha Jeršek

Žarkasti kristali zelenega malahita in moder azurit s Stegovnika;
izrez 5 x 3 mm. Najdba in zbirka Davorina Preisingerja. Foto: Miha Jeršek

Osnovni rudni mineral je **tetraedrit**. Razmeroma veliko je **pirita** v do 4 mm velikih kristalih v obliki kock in pentagonskih dodekaedrov. **Galenita** in **sfalerita** je manj. Zelo redko najdemo izrazito rdeče prevleke **cinabarita**. **Barit** je masiven, umazano bel in razmeroma redek. Žal zaradi izrazite limonitizacije, predvsem pirita, primarni in sekundarni minerali niso tako lepo vidni.

Orudenje je najbogatejše v spodnjekarbonskem klastitu, debelem 1 m, ob stiku z devonskim apnencem, ki pa je oruden le ob stiku s klastitom. Najdemo še **markazit**, **halkopirit**, **bornit** in **halkozin**, od sekundarnih mineralov pa **cerusit**.

Poleg **limonita** sta na odvalu najpogostejša sekundarna minerala **azurit** in **malahit**, ki sta ob obilici prostora v votlikavi porozni kamni pogosto kristalizirala v žarkastih skupkih, velikih do 2 mm. Drobni svetlo modri kristali **langita**, veliki do 1 mm, so zelo redki. **Stibikonit** je nedvomno oksidacijski produkt tetraedrita, ki vsebuje antimon. Svetlomodre kristale bisernega sijaja, podobne aurihalkitu, in neznane svetlomodre minerale pa bo potrebno še natančno analizirati. Limonit in **manganovi dendriti** so vso kamnino obarvali v rjave odtenke. V razpokah in votlinah smo našli od jalovinskih mineralov veliko kristalov **kremena**, **kalcita**, **aragonita** in **dolomita**, velikih do 3 mm.

Tudi na severozahodni strani Stegovnika so sledi dveh raziskovalnih rovvov. Enake rudne pojave so odkrili pri regionalnem geološkem kartiranju Pod Rušem, pod Fevčem in na Virnikovem Grintavcu. Pod Stegovnikom in na ostalih nahajališčih so orudeni srednje- in zgornjedadonski masivni grebenski apnenci, večinoma ob stiku z nekdanj nad njimi ležečimi spodnjekarbonskimi klastičnimi kamninami; na Virnikovem Grintavcu celo na

stiku s spodnjekarbonskimi vulkanoklastičnimi. Veliko prvotno poroznost devonskih apnencev je v kratkem obdobju dviganja kamnin v zgornjem devonu nad morsko gladino še povečalo zakrasevanje. Orudnje je povezano z vdori porfirske magme skozi devonske apnence in spodnjekarbonske fliše, kjer so bili na nekaj mestih najdeni tudi izlivi lave in piroklastične breče. Porfirska kamnina je večinoma močno hidrotermalno spremenjena, njena osnova pa je pogosto sferulitsko rekristalizirana, kar kaže na počasno ohlajanje, ki ga je verjetno spremljala hidrotermalna dejavnost. Rudonosne raztopine so se zadrževale predvsem na stiku med poroznimi grebenskimi apnenci in nad njimi ležečimi nepropustnimi spodnjekarbonskimi fliši in jih tudi močno okremenile.

Najstarejši sulfid je pirit, za njim glavna rudna minerala sfalerit in tetraedrit, potem pa v majhnih količinah **boulangerit**, halkopirit in verjetno geokronit, ki jim v večjih količinah sledi galenit. Najmlajša sta barit in cinabarit v lečah ob stiku okremenjenih apnencev s klastiti.

Analiza slednih prvin v tetraedritovem koncentratu kaže, da vsebuje več kot 1 % arzena, nad 1.000 ppm srebra, 2.200 ppm kadmija in 210 ppm niklja. Zato menimo, da bodo nadaljne analize še nedoločenih sekundarnih mineralov v zelenih in modrih barvnih odtinkih potrdile še več vrst sekundarnih mineralov.

Literaturna vira:

- DROVENIK, M., M. PLENIČAR, F. DROVENIK, 1980: *Nastanek rudišč v SR Sloveniji* (opis zgodovine raziskovanj, parageneze in geokemičnih značilnosti rudišča na Stegovniku, str. 17). Geologija, knjiga 23/1, Ljubljana.
- BUSER, S., 1980: *Tolmač k listu Celovec (Klagenfurt)* (omemba rudišča na Stegovniku, str. 46). Osnovna geološka karta, Zvezni geološki zavod, Beograd.